

ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА ЯК ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Процес формування принципово нового підґрунтя оцінки якості стимулів інноваційного виробництва й мотивів споживання інноваційної продукції можна відстежити при дослідженні еволюції індустріального виробництва. Основні етапи зміни вимог ринку в часі та їх складові схематично можна подати таким чином. Цілком очевидним є те, що вимоги ринку постійно ускладнюються. Початковою вимогою ринку на початковому етапі виступає збільшення обсягів виробництва при формуванні низьких цін. Економічне виробництво характеризувалося використанням широко розповсюджених природних ресурсів, що дозволяло підприємствам збільшувати обсяги виробництва і скорочувати витрати за рахунок масштабу виробництва і, як наслідок, забезпечувати низькі ціни для споживачів. При цьому базою для отримання необхідної кількості продукту були спеціалізація та автоматизація, що забезпечувало «економію на масштабі» (Economy of Scale). Із поліпшенням ринкового забезпечення та залученням на підприємства нових природних компонентів зростають вимоги споживачів до якості товарів та послуг, що буде покладено в основу філософії якості на основі орієнтації на стандарти (Fit to Standard). У ній поєднуються статистичний контроль якості, додаткове інспектування якості та високі витрати на забезпечення якості як на вході, так і на виході виробничого процесу. Із розвитком сучасної концепції загального управління якістю (Total Quality Management) виробництво поступово переорієнтовується на вимоги клієнтів у напрямі політики підтримки бажань (Fit to Need або Fit to Latent Need) і одночасне зниження витрат на підтримання якості. «Якісне усвідомлене виробництво» стає фактором конкурентоспроможності. При цьому виробники суспільних благ фокусують зусилля або на диференціації, або на одночасній інтеграції стратегії управління витратами та стратегії управління якістю інноваційної продукції.

Зі зростанням індивідуалізації бажань споживачів виникає вимога так званого «справедливого» виробництва й пропозиція більшої кількості варіантів споживчого вибору, що вимагає вирішення конфлікту між гнучкістю і автоматизацією, який вдало вирішується за допомогою впровадження «гнучкої автоматизації». Гнучкі автоматизовані виробництва характеризуються децентралізованими структурами та функціональними подіями, таким як множинність маленьких контурів регулювання. Логістика має найвищу ціну. Фактор конкурентоспроможності «гнучке виробництво» знаходить своє відображення в економічному пануванні різноманітності (Economy of Scope).

Відомо, що екологічні кризи були першоджерелами будь-яких соціально-економічних революцій. У розвитку людства відомі п'ять екологічних криз і відповідних їм технічних революцій, здійснених на основі впровадження інновацій екологічного спрямування:

- 1) криза збідніння ресурсів промислу і збирання – біотехнічна революція (початок використання знарядь праці);
- 2) перша антропогенна екологічна криза (криза перепромислу консументів) – сільськогосподарська революція, перехід до господарства, що виробляє товари та послуги;
- 3) криза примітивного поливного землеробства – друга сільськогосподарська революція, широке освоєння неполивних земель;
- 4) друга антропогенна екологічна криза (продуцентів) – промислова революція;
- 5) сучасна глобальна екологічна криза редуцентів (тобто відтворювальної здатності біосфери) і загроза нестачі мінеральних ресурсів – науково-технічна революція.

Наявність екологічних криз обумовлена поступовим вичерпанням джерел зростання потенціалу виробництва. Таким чином, для зменшення зростаючих витрат виробництва та споживання до господарської діяльності залучаються нові джерела – штучні матеріали, створюються безвідходні та маловідходні технології, замкнуті цикли. Змінена парадигма означає зміну від лінійного до нелінійного уявлення про процеси виробництва і прийняття стохастичної динаміки. Важелем зростання конкурентоспроможності стає «економіка швидкості» (Economy of Speed). Завершальним етапом є «інноваційне виробництво», у якому проблема споживачів та їх потреб базується на їх постійній зміні, що викликає необхідність формування нових рішень та потребує появи конкуренції. У сучасних умовах господарювання, яке може характеризуватися як постіндустріальне, визначальним фактором зміни ставлення людини до природи, навколишнього середовища є орієнтація на економічні вигоди, оскільки заходи із раціонального використання природних ресурсів пов'язані, передусім, із можливістю зниження матеріаломісткості виробництва, скорочення відходів за рахунок повторного їх використання в господарському процесі, зниження рівня втрат енергії та палива. Означені переваги, одночасно зі зниженням негативного техногенного впливу на довкілля, забезпечують зростання ефективності виробництва та кінцевих підсумків господарювання. З урахуванням цієї обставини обґрунтування рівня екологічності господарської діяльності має бути покладено в основу системи управління розвитком нарівні з показниками економічної ефективності.

Єрмолаєва, Ю. П. Екологічна криза як передумова активізації інноваційних процесів [Текст] / Ю. П. Єрмолаєва, О. Ю. Попова // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. - Суми : ТОВ "ДД "Папірус", 2013. - С. 83-84.